

حکیم

حقیقت، اقسام، قلمرو

جلد سوم

(بخش هفتم تا یازدهم)

استاد سید محبتی نورمحمدی

- سرشناسه: نورمفیدی، سید مجتبی، ۱۳۴۴ -
 عنوان و نام پدیدآور: حکم؛ حقیقت، اقسام، قلمرو/ سید مجتبی نورمفیدی.
 مشخصات نشر: قم: مرکز فقهی ائمه اطهار (علیهم السلام)، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری: ۵۱۰ ص.
 شابک: ۶-۰۱۴-۳۸۸-۶۰۰-۹۷۸ (دوره)
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا.
 موضوع: اصول فقه شیعه.
 موضوع: فقه.
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ ح ۸ ن/۱۵۹/۸ BP
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۱۲
 شماره کتابخانه ملی: ۴۰۱۶۰۵۶

انشادات مرکز تعلیمات فقهیه اسلامیات

حکم؛ حقیقت، اقسام، قلمرو

ناشر: مرکز فقهی ائمه اطهار (علیهم السلام)

مؤلف: سید مجتبی نورمفیدی ○ نوبت چاپ: او / ۱۳۹۴

چاپخانه: اعتماد ○ صفحه آرای: مرکز فقهی ائمه اطهار (علیهم السلام)

قیمت (دوره): ۷۵۰۰۰ تومان ○ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۷-۰۱۷-۳۸۸-۶۰۰-۹۷۸

مراکز پخش

قم، میدان معلم، مرکز فقهی ائمه اطهار (علیهم السلام)، تلفن: ۳۷۷۴۹۴۹۴ و ۳۷۸۳۲۳۰۳
 قم شعبه ۱: خیابان آرم، جنب مدرسه کرماتی ها، تلفن: ۳۷۷۴۴۲۸۱ و ۳۷۷۴۴۲۷۱
 شعبه تهران: سه راه ضرابخانه، پاسداران، خیابان شهید کاشی ها، پلاک ۶، تلفن: ۲۲۸۴۳۹۶۵

فهرست اجمالی

- بخش هفتم: اشتراک - حکم ۹
- فصل اول: اشتراک - حکم بین - علم و جاهل ۱۱
- گفتار اول: دلیل اول و دوم (احتمال و طلاقات) و بررسی آن ۱۵
- گفتار دوم: دلیل سوم (روایات طایفه امامیه) و بررسی آن ۱۸
- گفتار سوم: دلیل سوم (روایات طایفه دوم) و بررسی آن ۳۱
- گفتار چهارم: دلیل سوم (روایات طایفه سوم) و بررسی آن ۵۰
- گفتار پنجم: دلیل سوم (روایات طایفه چهارم) و بررسی آن ۵۴
- گفتار ششم: دلیل سوم (روایات طایفه پنجم) و بررسی آن ۵۷
- گفتار هفتم: دلیل چهارم (عقل) و بررسی آن ۶۲
- گفتار هشتم: جمع بندی ادله اشتراک حکم بین عالم و جاهل ۸۵
- فصل دوم: اشتراک حکم بین مکلفین تا روز قیامت ۹۵
- گفتار اول: تنقیح موضوع بحث ۹۷
- گفتار دوم: شمول اقسام خطابات ۱۰۵
- گفتار سوم: ادله قاعده اشتراک ۱۱۴

- گفتار چهارم: بررسی موارد نقض قاعدة اشتراك ۱۳۱
- فصل سوم: اشتراك حكم بين كافر و مسلم ۱۳۵
- گفتار اول: ادله اشتراك و بررسی آن ۱۳۹
- گفتار دوم: ادله عدم اشتراك و بررسی آن ۱۵۶
- فصل چهارم: اشتراك حكم بين مجتهد و مقلد ۱۸۷
- گفتار اول: بررسی اقوال و ادله ۱۹۱
- گفتار دوم: بررسی دو نظریه ۱۹۷
- فصل پنجم: اشتراك حكم بين عاجز و قادر ۲۰۱
- گفتار اول: نظریات مختلف پیرامون تعلق تكلیف به عاجز ۲۰۳
- گفتار دوم: ادله اشتراك ۲۰۸
- بخش هشتم: قلمرو حكم ۲۲۵
- فصل اول: بیان اجمالی دیدگاه‌ها ۲۳۳
- گفتار اول: نظریه اول ۲۳۵
- گفتار دوم: نظریه دوم ۲۳۸
- فصل دوم: ادله نظریه اول ۲۴۱
- گفتار اول: دلیل عقلی و بررسی آن ۲۴۳
- گفتار دوم: آیات و بررسی آن ۲۵۳
- گفتار سوم: روایات و بررسی آن ۲۶۱
- گفتار چهارم: بررسی نظریه بعضی از بزرگان ۲۷۴
- فصل سوم: ادله نظریه اول ۲۸۱
- گفتار اول: دلیل عقلی و بررسی آن ۲۸۵
- گفتار دوم: آیات و بررسی آن ۲۸۸

۲۹۰	گفتار سوم: روایات و بررسی آن
۳۰۵	■ بخش نهم: نسبت حکم و موضوع
۳۱۴	گفتار اول: نظریه محقق نائینی
۳۱۷	گفتار دوم: نظریه شهید صدر
۳۲۰	گفتار سوم: نظریه محقق حائری
۳۲۲	گفتار چهارم: نظریه محقق اصفهانی
۳۲۵	گفتار پنجم: نظریه امام خمینی
۳۲۸	گفتار ششم: نظریه برگزیده
۳۳۳	■ بخش دهم: تصادف بین احکام
۳۳۷	گفتار اول: تنقیح موضوع بحث
۳۴۱	گفتار دوم: ادله عدم تضاد بنابر معنای اول حکم
۳۴۷	گفتار سوم: ادله عدم تضاد بنابر معنای دوم حکم
۳۵۱	گفتار چهارم: ادله عدم تضاد بنابر معنای سوم حکم
۳۵۵	■ بخش یازدهم: امتثال حکم
۳۶۱	● فصل اول: حقیقت امتثال و لزوم آن
۳۶۳	گفتار اول: حقیقت امتثال
۳۶۵	گفتار دوم: لزوم امتثال
۳۷۵	● فصل دوم: مراتب امتثال و ترتیب بین آنها
۳۷۷	گفتار اول: مراتب چهارگانه امتثال
۳۸۴	گفتار دوم: تنقیح موضوع بحث در ترتیب بین مراتب امتثال
۳۸۷	گفتار سوم: امتثال اجمالی در فرض تمکن از امتثال تفصیلی در عبادات
۴۰۱	گفتار چهارم: امتثال اجمالی در فرض تمکن از امتثال تفصیلی در معاملات

- فصل سوم: بررسی نظریه حق الطاعة (لزوم امتثال تکلیف محتمل)..... ۴۰۳
- گفتار اول: جایگاه نظریه حق الطاعة در علم اصول..... ۴۰۵
- گفتار دوم: تنقیح محل نزاع..... ۴۰۸
- گفتار سوم: پیشینه نظریه حق الطاعة..... ۴۱۱
- گفتار چهارم: تبیین نظریه حق الطاعة..... ۴۱۳
- گفتار پنجم: دلیل نظریه حق الطاعة..... ۴۱۸
- گفتار ششم: موضوع حق الطاعة و قید آن..... ۴۲۸
- گفتار هفتم: قلمرو حق الطاعة..... ۴۳۲
- گفتار هشتم: آثار نظریه حق الطاعة..... ۴۳۸
- گفتار نهم: نقد و بررسی المریه فی الطاعة..... ۴۴۷

مقدمه

این بحث از مباحثی است که آثار مهمی در اصول و فقه دارد و مبنای بسیاری از استدلال‌ها در مواضع مختلف است. معنای این قاعده آن است که احکام شرعی هم برای کسانی که به احکام علم دارند و هم برای کسانی که بدان جاهل اند، ثابت است. البته در قواعد فقهی قاعده‌ای به عنوان قاعده اشتراک داریم که مشابه این عنوان است ولی منظور از آن اشتراک همه مکلفین در همه امور است که شامل بحث اشتراک موجودین و معدومین، حاضرین و غایبین، مقصودین و غیر مقصودین به افهام نیز می‌شود ولی آنچه در این بحث تحت عنوان اشتراک احکام بین عالم و جاهل مطرح می‌شود، این است که آیا همان گونه که حکم برای کسی که به آن علم دارد ثابت است برای کسی که به آن جاهل است نیز ثابت است یا خیر و آیا اساساً امکان دارد که حکم شرعی مختص به عالم به آن باشد؛ به عبارت دیگر بحث اصلی در این است که آیا اشتراک احکام بین عالم و جاهل در مرحله انشا ثابت است یا در مرحله فعلیت و یا هر دو؟

اگر ملتزم شویم که حکم شرعی هم در مرحله انشا و هم در مرحله فعلیت بین

عالم و جاهل مشترک است آن‌گاه علم در تنجز احکام دخالت دارد؛ یعنی اگر کسی عالم به حکم باشد، این حکم برای او منجز شده و قطعیت پیدا کرده؛ بدین معنی که موافقت با آن مستلزم استحقاق ثواب و مخالفت با آن مستلزم استحقاق عقاب است اما کسی که جاهل به حکم باشد، جهل برای او معذور است و عقاب نمی‌شود.

نقطه مقابل اشتراک احکام بین عالم و جاهل، اختصاص احکام به عالم است. معنای اختصاص احکام به عالم این است که علم به حکم در موضوع حکم اخذ شده، لذا اگر کسی نسبت به آن جاهل بود یا حتی شک در ثبوت آن حکم داشت، دیگر آن حکم برای او ثابت نیست؛ مثلاً اگر شارع بگوید: نماز جمعه واجب است، چنان‌چه کسی جاهل به وجوب نماز باشد، اصلاً حکمی برای او ثابت نیست. لذا طبق این فرض وجوب نماز جمعه پس از علم به آن تحقق پیدا می‌کند. پس منظور از اشتراک احکام بین عالم و جاهل این است که علم به حکم در موضوع احکام شرعی اخذ نشده است.

فهرست مطالب

۹	■ بخش هفتم: اشتراک حکم
۱۱	● فصل اول: اشتراک حکم بین عالم و جاهل
۱۳	مقدمه
۱۵	گفتار اول: دلیل اول و دوم (اجماع و اطلاق) و بررسی آن
۱۵	دلیل اول: اجماع
۱۵	بررسی دلیل اول
۱۶	دلیل دوم: اطلاق ادله احکام شرعی
۱۶	بررسی دلیل دوم
۱۸	گفتار دوم: دلیل سوم (روایات طایفه اول) و بررسی آن
۱۸	مقدمه
۲۱	طایفه اول
۲۱	دسته اول
۲۳	دسته دوم
۲۶	جمع بین روایات طایفه اول
۲۶	شاهد اول

۲۸	شاهد دوم
۲۸	شاهد سوم
۳۱	گفتار سوم: دلیل سوم (روایات طایفه دوم) و بررسی آن
۳۱	مقدمه
۳۲	قول اول: وجوب نفسی
۳۲	قول دوم: وجوب طریقی
۳۳	قول سوم: وجوب ارشادی
۳۳	قول چهارم: وجوب مقدمی
۳۴	قول پنجم: ائمه: باب نفسی مؤکد
۳۴	ضابطه اول: مالیه، ردیالت روایات وجوب تعلم بر اشتراک
۳۷	روایات وجوب تعلم
۴۷	جمع بندی روایات وجوب تعلم
۵۰	گفتار چهارم: دلیل سوم (روایات طایفه سوم) و بررسی آن
۵۴	گفتار پنجم: دلیل سوم (روایات طایفه چهارم) و بررسی آن
۵۷	گفتار ششم: دلیل سوم (روایات طایفه پنجم) و بررسی آن
۵۹	تقریب استدلال به روایات احتیاط
۶۲	گفتار هفتم: دلیل چهارم (عقل) و بررسی آن
۶۲	مقدمه
۶۵	وجه استحاله اخذ قید علم به حکم در موضوع همان حکم
۶۵	وجه اول: محذور دور
۶۶	وجه دوم: محذور در مقام فعلیت و انشا
۷۳	وجه سوم: محذور خلف
۷۶	وجه چهارم: تقدم الشیء على نفسه
۸۰	بررسی وجه چهارم

کلام شهید صدر.....	۸۱
بررسی کلام شهید صدر.....	۸۳
گفتار هشتم: جمع بندی ادله اشتراک حکم بین عالم و جاهل.....	۸۵
خاتمه: موارد استثنا.....	۸۹
● فصل دوم: اشتراک حکم بین مکلفین تا روز قیامت.....	۹۵
گفتار اول: تنقیح موضوع بحث.....	۹۷
نکته اول.....	۹۷
نکته دوم.....	۱۰۰
نکته سوم.....	۱۰۴
گفتار دوم: شمول اقسام خطابات.....	۱۰۵
۱. شمول قسم اول خطابات.....	۱۰۵
راه حل اول.....	۱۰۵
راه حل دوم.....	۱۰۶
۲. شمول قسم دوم خطابات.....	۱۰۸
راه حل اول.....	۱۰۸
راه حل دوم.....	۱۰۹
۳. شمول قسم سوم خطابات.....	۱۱۱
گفتار سوم: ادله قاعده اشتراک.....	۱۱۴
دلیل اول: استصحاب.....	۱۱۴
تقریر اول.....	۱۱۴
بررسی تقریر اول.....	۱۱۵
تقریر دوم.....	۱۱۶
بررسی تقریر دوم.....	۱۱۷
دلیل دوم: ضرورت.....	۱۱۷

۱۱۸.....	دلیل سوم: قیاس استثنایی
۱۱۹.....	دلیل چهارم: اجماع
۱۱۹.....	دلیل پنجم
۱۲۰.....	بررسی دلیل پنجم
۱۲۰.....	دلیل ششم
۱۲۱.....	دلیل هفتم: روایات
۱۲۹.....	یجه:
۱۳۱.....	گفتار چهارم: بررسی موارد نقض قاعدة اشتراک
۱۳۵.....	● فصل سوم اشتراک حکم بین کافر و مسلم
۱۳۷.....	مقدمه
۱۳۹.....	گفتار اول: ادله اشتراک و بررسی آن
۱۳۹.....	دلیل اول: اجماع
۱۳۹.....	بررسی دلیل اول
۱۴۰.....	دلیل دوم: ضروری مذهب یا فقه
۱۴۰.....	بررسی دلیل دوم
۱۴۰.....	دلیل سوم: شهرت محققه
۱۴۱.....	بررسی دلیل سوم
۱۴۱.....	دلیل چهارم: اطلاق ادله تکالیف
۱۴۱.....	بررسی دلیل چهارم
۱۴۲.....	پاسخ
۱۴۲.....	دلیل پنجم: قیاس اقترانی
۱۴۳.....	بررسی دلیل پنجم
۱۴۳.....	دلیل ششم: آیات
۱۴۵.....	بررسی دلیل ششم

۱۴۸.....	دلیل هفتم: قیاس استثنایی.....
۱۴۸.....	بررسی دلیل هفتم.....
۱۵۰.....	دلیل هشتم: قاعده جب.....
۱۵۱.....	دلیل نهم: روایات.....
۱۵۶.....	گفتار دوم: ادله عدم اشتراک و بررسی آن.....
۱۵۶.....	دلیل اول.....
۱۵۶.....	بررسی دلیل اول.....
۱۵۷.....	دلیل دوم.....
۱۵۸.....	بررسی دلیل دوم.....
۱۶۰.....	دلیل سوم: آیات.....
۱۶۱.....	بررسی دلیل سوم.....
۱۶۲.....	دلیل چهارم: روایات.....
۱۷۱.....	دلیل پنجم.....
۱۷۱.....	بررسی دلیل پنجم.....
۱۷۲.....	نتیجه بحث.....
۱۷۲.....	سایر اقوال.....
۱۷۳.....	خاتمه: شرطیت اسلام در صحت عبادات.....
۱۷۴.....	ادله اشتراط.....
۱۸۲.....	استثنای وقف، عتق و صدقه.....
۱۸۷.....	● فصل چهارم: اشتراک حکم بین مجتهد و مقلد.....
۱۸۹.....	مقدمه.....
۱۹۱.....	گفتار اول: بررسی اقوال و ادله.....
۱۹۱.....	ادله قول اول.....
۱۹۱.....	دلیل اول.....

۱۹۳	 بررسی دلیل اول
۱۹۵	 دلیل دوم
۱۹۵	 بررسی دلیل دوم
۱۹۶	 دلیل قول دوم
۱۹۶	 نتیجه
۱۹۷	 گفتار دوم: بررسی دو نظریه
۱۹۷	 ۱. نظر: امام خمینی
۱۹۸	 ۲. نعت: بیات مجتهدین از مقلدین
۲۰۱	 ● فصل پنجم: اثراک حکم بین عاجز و قادر
۲۰۳	 گفتار اول: نظریات محتلف پیرامون تعلّق تکلیف به عاجز
۲۰۳	 قول مشهور
۲۰۴	 قول امام علیه السلام
۲۰۵	 مبنای قول مشهور
۲۰۶	 مبنای قول امام علیه السلام
۲۰۸	 گفتار دوم: ادله اشتراک
۲۰۸	 دلیل اول: اطلاقی خطابات شرعی
۲۰۸	 بررسی دلیل اول
۲۰۸	 اشکال اول
۲۰۹	 پاسخ
۲۱۱	 اشکال دوم
۲۱۲	 پاسخ
۲۱۸	 دلیل دوم: عدم امکان تقیید
۲۱۸	 الف) عدم امکان تقیید شرعی
۲۲۰	 ب) عدم امکان تقیید عقلی

۲۲۱	بررسی دلیل دوم
۲۲۱	الف) عدم امکان تقييد شرعی
۲۲۲	ب) عدم امکان تقييد عقلی
۲۲۵	■ بخش هشتم: قلمرو حکم
۲۲۷	مقدمه
۲۲۷	تتقيق موضوع بحث
۲۲۸	تقرير اول
۲۲۹	تقرير دوم
۲۳۳	● فصل اول: بيان اجمالى خطرات
۲۳۵	گفتار اول: نظريه اول
۲۳۸	گفتار دوم: نظريه دوم
۲۴۱	● فصل دوم: ادله نظريه اول
۲۴۳	گفتار اول: دليل عقلی و بررسی آن
۲۴۳	دليل عقلی
۲۴۴	بررسی دليل عقلی
۲۴۴	اشکال اول
۲۴۵	پاسخ
۲۴۷	بخش اول
۲۴۸	بخش دوم
۲۵۲	اشکال دوم
۲۵۲	پاسخ
۲۵۳	گفتار دوم: آیات و بررسی آن
۲۵۳	آیه اول
۲۵۴	بررسی آیه اول

۲۵۵	آیه دوم
۲۵۵	بررسی آیه دوم
۲۵۵	آیه سوم
۲۵۶	آیه چهارم
۲۵۷	آیه پنجم
۲۵۸	آیه ششم
۲۵۹	نتیجه
۲۶۱	گفتار دوم: روایات و بررسی آن
۲۶۱	روایات
۲۶۲	طایفه اول
۲۶۴	طایفه دوم
۲۶۵	طایفه سوم
۲۶۷	طایفه چهارم
۲۶۸	بررسی روایات
۲۶۸	بررسی طایفه اول
۲۶۹	بررسی طایفه دوم
۲۷۰	بررسی طایفه سوم
۲۷۰	بررسی طایفه چهارم
۲۷۰	نتیجه
۲۷۲	جمع بندی ادله
۲۷۴	گفتار چهارم: بررسی نظر بعضی از بزرگان
۲۷۴	نظر علامه شعرانی
۲۷۵	بررسی نظر علامه شعرانی
۲۷۷	نظر امام خمینی رحمته الله علیه

۲۷۹	نظر شهید صدر
۲۸۱	● فصل سوم: ادله نظریه دوم
۲۸۳	مقدمه
۲۸۵	گفتار اول: دلیل عقلی و بررسی آن
۲۸۵	دلیل عقلی
۲۸۶	بررسی دلیل عقلی
۲۸۸	گفتار دوم: آیات و بررسی آن
۲۸۸	استدلال به آیه
۲۸۹	بررسی استدلال آیه
۲۹۰	گفتار سوم: روایات و بررسی آن
۲۹۰	روایات
۲۹۰	طایفه اول: اخبار سکوت
۲۹۲	طایفه دوم: روایات نهی از کثرت سؤال
۲۹۵	طایفه سوم: حدیث حجب
۲۹۵	طایفه چهارم: روایات دال بر واگذاری امور دایم مردم
۲۹۶	بررسی روایات
۲۹۷	بررسی طایفه اول
۲۹۹	بررسی طایفه دوم
۳۰۲	بررسی طایفه سوم
۳۰۲	بررسی طایفه چهارم
۳۰۳	جمع بندی
۳۰۵	■ بخش نهم: نسبت حکم و موضوع
۳۰۷	مقدمه
۳۰۷	تنقیح موضوع بحث

۳۱۲	 اقوال
۳۱۴	 گفتار اول: نظریه محقق نائینی
۳۱۴	 توقف حکم بر موضوع در مرحله انشاء
۳۱۵	 توقف حکم بر موضوع در مرحله فعلیت
۳۱۷	 گفتار دوم: نظریه شهید صدر
۳۲۰	 گفتار سوم: نظریه محقق حائری
۳۲۲	 گفتار چهارم: نظریه محقق اصفهانی
۳۲۵	 گفتار پنجم: نظریه امام خمینی
۳۲۸	 گفتار ششم: نظر برگم
۳۲۸	 اشکال قول سوم
۳۲۸	 اشکال قول اول و دوم
۳۲۹	 اشکال قول چهارم
۳۳۰	 خاتمه: نسبت بین متعلق و حکم
۳۳۱	 کلام شهید صدر
۳۳۱	 بررسی کلام شهید صدر
۳۳۳	 ■ بخش دهم: تضاد بین احکام
۳۳۵	 مقدمه
۳۳۷	 گفتار اول: تنقیح موضوع بحث
۳۳۷	 مطلب اول
۳۳۹	 مطلب دوم
۳۴۰	 مطلب سوم
۳۴۱	 گفتار دوم: ادله عدم تضاد بتایر معنای اول حکم
۳۴۲	 دلیل اول
۳۴۲	 اشکال

۳۴۳	پاسخ
۳۴۳	دلیل دوم
۳۴۴	دلیل سوم
۳۴۴	دلیل چهارم
۳۴۶	دلیل پنجم
۳۴۷	گفتار سوم: ادله عدم تضاد بنابر معنای دوم حکم
۳۴۷	دلیل اول
۳۴۹	دلیل دوم
۳۴۹	دلیل سوم
۳۴۹	دلیل چهارم
۳۵۱	گفتار چهارم: ادله عدم تضاد بنابر معنای سوم حکم
۳۵۱	دلیل اول
۳۵۲	دلیل دوم
۳۵۲	دلیل سوم
۳۵۳	دلیل چهارم
۳۵۳	دلیل پنجم
۳۵۳	نتیجه
۳۵۵	■ بخش یازدهم: امثال حکم
۳۵۷	مقدمه
۳۶۱	● فصل اول: حقیقت امثال و لزوم آن
۳۶۳	گفتار اول: حقیقت امثال
۳۶۵	گفتار دوم: لزوم امثال
۳۶۵	نظر مشهور
۳۶۶	نظر برگزیده

۳۶۶	مقدمه اول
۳۶۷	مقدمه دوم
۳۷۰	مقدمه سوم
۳۷۳	مقدمه چهارم
۳۷۳	نتیجه
۳۷۵	● فصل دوم: مراتب امثال و ترتیب بین آنها
۳۷۷	گفتار او: مراتب چهارگانه امثال
۳۷۷	مرتبه او: امثال تفصیلی
۳۷۹	مرتبه دوم: امثال علمی اجمالی
۳۷۹	مرتبه سوم: امثال علمی
۳۸۰	مرتبه چهارم: امثال استعمالی
۳۸۱	اشکال محقق عراقی
۳۸۳	بررسی اشکال محقق عراقی
۳۸۴	گفتار دوم: تنقیح موضوع بحث در ترتیب بین مراتب امثال
۳۸۷	گفتار سوم: امثال اجمالی در فرض تمکن از امانات تفصیلی در عبادات
۳۸۷	کلام محقق نائینی
۳۸۷	صورت اول
۳۹۰	صورت دوم
۳۹۱	بررسی کلام محقق نائینی
۳۹۱	اشکال اول
۳۹۱	اشکال دوم
۳۹۲	بررسی اشکال دوم
۳۹۳	اشکال سوم
۳۹۳	بررسی اشکال سوم
۳۹۴	کلام بعضی از بزرگان

۳۹۷	بررسی کلام بعضی از بزرگان.....
۳۹۷	اشکال اول.....
۳۹۸	اشکال دوم.....
۳۹۸	اشکال سوم.....
۳۹۹	اشکال چهارم.....
۴۰۱	گفتار چهارم: امثال اجمالی در فرض تمکن از امثال تفصیلی در معاملات.....
۴۰۲	نتیجه کلی.....
۴۰۳	● فصل سوه: بررسی نظریه حق الطاعة (لزوم امثال تکلیف محتمل).....
۴۰۵	گفتار اول: جایگاه امریه حق الطاعة در علم اصول.....
۴۰۸	گفتار دوم: تنقیح موضوع امریه حق الطاعة.....
۴۱۱	گفتار سوم: پیشینه نظریه حق الطاعة.....
۴۱۳	گفتار چهارم: تبیین نظریه حق الطاعة.....
۴۱۳	اقسام مولویت.....
۴۱۳	قسم اول: مولویت ذاتی.....
۴۱۵	قسم دوم: مولویت مجعول از جانب مولای مطلق.....
۴۱۵	قسم سوم: مولویت مجعول از جانب عقلا.....
۴۱۵	نظریه حق الطاعة.....
۴۱۸	گفتار پنجم: دلیل نظریه حق الطاعة.....
۴۱۸	وجه سلبی.....
۴۲۰	جهت اول: بررسی بعد تاریخی مسئله.....
۴۲۲	جهت دوم: بررسی ادله قاعده قبح عقاب بلایان.....
۴۲۷	وجه ایجابی.....
۴۲۸	گفتار ششم: موضوع حق الطاعة و قید آن.....
۴۲۸	موضوع حق الطاعة.....
۴۳۰	قید حق الطاعة.....

۴۳۲	گفتار هفتم: قلمرو حق الطاعة.....
۴۳۲	احتمال اول.....
۴۳۲	احتمال دوم.....
۴۳۳	احتمال سوم.....
۴۳۴	فرق بین قطع و غیر قطع.....
۴۳۸	گفتار هشتم: آثار نظریه حق الطاعة.....
۴۳۸	اثر اول.....
۴۴۱	اثر دوم.....
۴۴۲	اثر سوم.....
۴۴۴	اثر چهارم.....
۴۴۶	اثر پنجم.....
۴۴۷	گفتار نهم: نقد و بررسی نظریه حق الطاعة.....
۴۴۸	اشکال اول.....
۴۵۲	اشکال دوم.....
۴۵۴	اشکال سوم.....
۴۵۵	اشکال چهارم.....
۴۶۳	اشکال پنجم.....
۴۶۴	اشکال ششم.....
۴۶۶	اشکال هفتم.....
۴۶۷	اشکال هشتم.....
۴۶۹	اشکال نهم.....
۴۶۹	اشکال دهم.....
۴۷۰	نتیجه.....
۴۷۳	■ فهرست منابع و مآخذ.....
۴۹۷	■ فهرست مطالب.....